

IEVADS

Ikvasaras sāpīgais jautājums - pedagogu vakances

Audzēkņiem un skolotājiem vasara ir ilgi gaidītais atpūtas brīdis, lai uzkrātu spēkus jaunam darba cēlienam. Izglītības iestāžu vadītāju darba gaitās vasara saistās arī ar zināmu satraukumu, kas nereti samiltz tieši pirms jaunā mācību gada. Lai gan daļu pedagogu vakancu parādīšanos ir ie-

spējams iepriekš prognozēt un to aizpildīšanai laikus sagatavoties, tomēr vasara ir un paliek akadēmiskā personāla maiņas akūto uzliesmojumu laiks. Tiesa, Cēsu pusē - kā apmēros, tā komentāros - šī situācija nešķiet tik dramatiska kā valstī kopumā, tomēr problēma ir aktuāla, tam piekrit visi.

Vakances tiek labāk pārvaldītas

Par pedagogu trūkumu uzrunājot izglītības pārvaldes, kas pārzina vēsturiskā Cēsu rajona novadu izglītības darbu, rodas iespaids, ka mūsdienu satraukuma par skolotāju nodrošinājumu nav, lai arī gan Cēsu novadā, gan kaimiņos vēl pēdējās nedēļās jauni spēki meklēti. Dažā mācību iestādē vakances aizpildītas, dažā rastī arī citi risinājumi, tostarp speciālista piesaiste uz brīdi atlikta. Taču interesanti, ka gan Cēsu novada, gan Amatas novada Apvienotās izglītības pārvaldes vadībā nostiprinājusies pārliecība, ka vakancu jautājums pamazām kļūst mazāk sāpīgs, jo tiek vairāk kontrolēts, kā arī risinājumi rodas ātrāk, izglītības iestāžu vadītājiem ar jauno tehnoloģiju palīdzību esot intensīvāka savstarpējā komunikācija.

Cēsis salīdzinoši mierīgi

Cēsu novada izglītības iestādēs šogad vakancu nav bijis daudz, vasarā bijis jāatrod risinājums vairākām Cēsu pilsētas 3.pirmskolas izglītības iestādē un vēl dažas citviet, taču pēc pašvaldības Izglītības pārvaldes vadītājas Lolitas Kokinas teiktā tas atrisināts visai īsā laika sprīdī. Brīdī, kad bija saruna ar "Druvu", visticamāk, aktuāla bija vienīgi mūzikas skolotāja vakance Rāmuļu pamatskolā. Pārvaldes vadītājas vērtējumā situācija ar skolotāju nodrošinājumu pēdējos gados nav īpaši mainījusies. "Tikai straujāk sāk nomainīties paaudze, arvien vairāk ienāk jaunāki pedagogi," novērojumā dalās L.Kokina, to saistot arī ar darbvietu maiņu un vērtējot, ka šī maiņa sakņojas ne tik daudz labākā atalgojumā, kā savējās komandas, profesionālo domubiedru meklējumos. Viņa arī nepiekrīt IZM speciālistes Baibas Baškeres teiktajam, ka ievērojams pirmskolas pedagogs iztrūkums valstī saistīts ar slodzei un atbildībai nesamērojamo atalgojumu. "Es tā nesliktos domāt, atbildības līmenis tagad - jo īpaši šajā "Covid-19" laikā - visur ir augsts," teic L.Kokina, atkārtoti paužot pārliecību, ka arī pedagogs primāri meklē savu mikroklimatu un savu komandu. Ja valstī kopumā

uzsvērts eksakto priekšmetu pedagogu trūkums, tad Cēsu novadā neesot kādas izteiktas jomas, kurā vairāk trūktu skolotāju, norāda L.Kokina, vienlaikus pievienojoties bažām, ka pedagogu strauji paaudžu nomainīšana var sagādāt vairāk uztraukumu nākotnē.

Arī Cēsu Pilsētas vidusskolas direktore Aija Sīmane "Druvai" īsi pirms jaunā mācību gada apliecināja, ka šis gads izrādījies pat samērā veiksmīgs - nav bijis jālauza galva par jauna darbinieka meklējumiem. Bez raizēm par pedagoģiskā darba nodrošinājumu iztikusi arī Cēsu Valsts ģimnāzija (CVĢ). Direktore Gunta Bērziņa teic, ka pedagogi aizvien savlaicīgāk brīdīn par plānoto aiziešanu - pusgadu, pat gadu iepriekš. Šoreiz gan radusies iepriekš grūti prognozējama situācija - vasarā noskaidrojoties jaunajam mācību saturam, darba slodze pieaugusi mājturības skolotājam, kurš vairs nevarēs apvienot darbu vairākās mācību iestādēs, tostarp CVĢ. Taču arī šo sarežģījumu izdevies atrisināt dienas laikā. G.Bērziņa, komentējot situāciju, vairākkārt atsaucas uz vietējo un arī kaimiņu novadu skolu sadarbību. Lai arī, sākoties šim mācību gadam, iztrūkuma nav, visiem ģimnāzijas pedagogiem slodze ir maksimāla - visiem ir 40 stundas nedēļā. Līdz ar to, ja kāds iziet no ierindas, problēma varētu rasties.

Tālāk no pilsētas vakancu vairāk

Lai gan vakances ir, tomēr situācija nav katastrofāla, domā Amatas novada pašvaldības Apvienotās izglītības pārvaldes vadītāja Dina Dombrovska. Viņa pastāstīja, ka augusta vidū Amatas novadā ziņots par piecām vakancēm (mūzikas skolotāji Nītaures vidusskolā un Zaubes pamatskolā, pirmskolas pedagogs Nītaurē un latviešu, angļu valodas skolotāji Spāres pamatskolā), Priekuļu novadā meklēti divi nepilnas slodzes pedagogi (Liepas bērnudārzā), Vecpiebalgas vidusskolā angļu valodas pasniedzējs un fizikas skolotājs uz tikai trim stundām nedēļā, kā arī jauni spēki vairākās disciplīnās bijuši nepieciešami

Cik daudz pietrūkst

Skolotāju trūkums nav tikai mūsdienu un pat ne tikai Latvijas problēma.

Skolotāju izglītības jaunā projekta "Mācītspēks" tīmekļa vietnē minēts, ka jau 2016.gadā Latvijas skolās aptuveni 30% pedagogu bija pirmspensijas un pensijas vecumā. Kopš 2014.gada skolotāju vidējais vecums arvien palielinās - 64% skolotāju ir vecumā no 40 līdz 60 gadiem, bet jaunāki par 30 gadiem Latvijas skolās ir tikai 8% skolotāju. Projekta virzītāji teic - pēdējos gados nav notikusi strauja skolotāju paaudžu maiņa, tāpēc tā gaidāma tuvākajā laikā. Mūsdienu izglītības iestāžu vadītāji gan atzīst, ka vecākās paaudzes profesionāļu aiziešana no aktīvām darba gaitām jau sāku-

sies, kas jaunu mācītspēku meklējumus saasinājusi vēl vairāk. Tā kā pirmspensijas vecuma pedagogu īpatsvars ir liels, šis apstāklis vakancu rašanās iemeslu sarakstā tik drīz neizzudīs. Tiesa, neapskaužamā situācijā neesam vienīgie. Vācijā 2018.gada augusta dati liecina, ka tur skolās trūkst ap 35 tūkstoši pedagogu. Tas šai lielvalstij bijis sliktākais rādītājs pēdējos 30 gados. Tikpat dramatiski klājojoties arī Austrijā, liecina "Mācītspēka" ievāktā informācija.

Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) Komunikācijas nodaļā "Druvai" pavēstīja, ka augusta vidū no 55 izglītības pārvaldēm saņemtas ziņas par kopumā 474 vakancēm. Tiesa, tas nenozīmē, ka 18.augustā trūka teju pustūkstotus pedagogu uz pilnu slodzi. Kā skaidro ministrijas Komunikācijas nodaļas vecākā konsultante Inta Bērziņa - daudzās izglītības iestādēs vakance ir vajadzība pēc noteiktā

speciālista tikai uz pavisam nelielu stundu skaitu.

Teju trešdaļa - 150 - no augusta vidū aktuālajām vakancēm bija pirmsskolas izglītības iestādēs. Šo situāciju IZM Profesionālās un pieaugušo izglītības departamenta direktora vietniece Baiba Baškere pagājušajā nedēļā Latvijas Radio šizetā skaidroja kā, visticamāk, atalgojuma nesamērību pret pirmsskolā esošo slodzi un atbildību. □

55 izglītības pārvaldes ziņojušas kopumā par 474 pedagogu vakancēm (ar dažādu slodzes apmēru).

Ko darām lietas labā

Jau gada sākumā izglītības ministre Ilga Šuplinska, aicinot valdību atbalstīt ministrijas virzīto jauno skolotāju apmācību programmu un tai nepieciešamo papildu finansējumu ap trim miljoniem eiro, atzina - no augstskolu pedagogijas programmu absolventiem tikai kāda desmitā daļa paliek strādāt skolās. Situācija vedina aizmāties par tipisku scenāriju - jaunam un entuziastiskam cilvēkam pedagoga šķiet aicinoša, tomēr studiju laikā gūtais ieskaits reālā dzīvē līcis pārdomāt.

Kopš 2008.gada, kad jaunu pedagogu principu iedzīvināšanā sācis darboties nodibinājums "Iespējamā misija" (IM), mudinot citas zināšanas ieguvušos profesionāļus pievērsties skolotāja darbam, šo programmu absolvējuši gandrīz vienpadsmit "iesaukumi". Nodibinājuma piesaistes un komunikācijas projektu vadītāja Una Pujāte "Druvai" pastāstīja, ka šogad izlaidums vēl nav bijis, taču desmit gados mācības kopumā beiguši 158 cilvēki. "Iespējamā misija"

aptauja liecina, ka ceturtā daļa absolventu tomēr nestrādā izglītībā. Lai nu kā, tomēr aktīvo skolotāju, kā arī skolu administrācijas darbinieku pienesumā programma izrādījies ražīgāka nekā augstskolu darbs - gandrīz puse "Iespējamās misijas" absolventu strādā kā skolotāji vai iekļāvušies kādas izglītības iestādes administrācijas komandā.

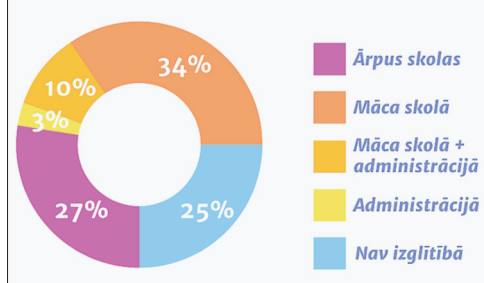
Lielās politikas mērogos šogad lemts "Iespējamās misijas" praksi apvienot ar augstākās izglītības akadēmiskajiem resursiem, radot izglītības programmu "Mācītspēks". Tas ir jauns projekts otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programā "Skolotājs" - darba vidē bal-

stītas studijas ar mērķi piesaistīt dažādu jomu profesionāļus skolotāja darbam. Trijās kārtās atlasot pretendētus un nodrošinot vienu profesiju jau ieguvušajiem intensīvas mācības gan pedagogijā, gan nodibinājuma "Iespējamā misija" programmās, iecerēts ik gadu pedagogu pulkā *inīcēt* jaunus spēkus. Šovasar mācības uzsākušie simt topošie skolotāji klases priekšā stāsies jau šodien. No pirmā "Mācītspēka" simtnieka divi skolotāji strādās arī vēsturiskajā Cēsu rajonā - Priekuļu vidusskolā.

Vienlaikus no 2021./2022. studiju gadu augstskolās plānots aizvērt 22 studiju programmas, kurās gatavoti pedagogi. Tā vietā tiks piedāvātas septiņas jaunas programmas kopumā vairākās augstākās izglītības iestādēs.

Pēc nesenās vizītes pie pirmā "Mācītspēka" kursa klausītājiem I.Šuplinska paudusi apmierinātību ar izvēlēto virzienu jauno pedagogu sagatavošanā. Jaudīgāks pienesums tas noteikti būs, bet vai tas kompensēs draudīgo aizejošo pensionējošo skolotāju skaitu, rādīs laiks. □

Ko izglītībā dara IM absolventi?

Raunas vidusskolai. Viņa uzsver, ka šīs vajadzības bijušas aktuālas tieši augusta vidū un ik dienu šī situācija mainoties. "Manuprāt, direktori ir piestrādājuši un vakancu jautājums tiek vairāk kontrolēts, kā arī iestāžu vadītāji vairāk sazinās savā starpā, rodot kopīgus risinājumus, kā iestādei piesaistīt speciālistus," pārdomās dalās D.Dombrovska, kā iedvesmojošu piemēru uzteicot arī veiksmīgi izdevušos divu skolotāju tandēma piesaisti Priekuļu vidusskolā ar projekta "Mācītspēks" palīdzību.

Raunas vidusskolas direktors Edgars Plētiens pēc pašironijas par neatņemamo skolas vadītāja vasaras sastāvdaļu - jaunu pedagoga meklēšanu - teic, ka dažos pēdējos gados situācija krasi nav mainījusies. Skolotāju pietrūkst vairāku apstākļu dēļ - gan migrācija starp skolām augstākas lik-

mes vai atbalstošas vides sajūtas meklējumos, gan objektīvie apstākļi, kurus skolas vadība var laikus paredzēt, bet ne tik ļoti ietekmēt, piemēram, pensijas vecuma iestāšanās. Ietekmē arī skolas atrašanās vieta un infrastruktūra. Piemēram, vairāku kaimiņu skolu pedagogi atteikušies no sadarbības neapskaužamā ceļa stāvokļa dēļ, piemēram, no Raunas uz Smiltēni vai Valmieru, kā arī uz Drusti. Pedagogus no Cēsīm gan izdodas piesaistīt - šis maršruts automašīnu īpašniekiem nav tik biedējošs regulārai braukšanai. Ja pedagogu neizdodas atrast uzreiz, risinājumi atliek dažādi - piemēram, vizuālajā mākslā piesaistīts radošās profesijas pārstāvis bez pedagoģiskās izglītības, bet darbam nodrošināts mentora atbalsts. Informātikai vidusskolas klasēm atrasts pedagogs, kurš gan varēs strādāt tikai

otrajā semestrī, tādēļ E.Plētiens lēmis paša pasniegto vēsturi sakoncentrēt pirmajā pusgadā, lai atvēlētu audzēkņiem vairāk laika datorzinību apguvei atlikušajā mācību gadā. Krievu valodā atrastā izcilā valodniece pēdējā mirklī tomēr atteikusies no darba Raunā, jo saņēmusi krievu daudzsološu piedāvājumu Igaunijā. Līdz ar to lūgts līdzšinējai pirmspensijas vecumā esošajai pasniedzējai tomēr vēl gadu nostrādāt pilnu slodzi. □

Lappusi sagatavoja LĪGA SALNĪTE

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds